

กลไกการกำกับดูแลกิจการ ลักษณะองค์กร และคุณภาพการสอบบัญชี :
หลักฐานจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Corporate Governance, Firm Characteristics and Audit Quality:
Evidence from Thai Listed Companies

ดร. ศิลปพร ศรีจันเพชร

หัวหน้าภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีและอนุกรรมการกลั่นกรองมาตรฐานการบัญชี สภาวิชาชีพบัญชี ฯ

Dr. Sillapaporn Srijunpetch

Head of Accounting Department,

Thammasat Business School, Thammasat University

Auditing Standards Committee and Accounting Standard Review Subcommittee,

Federation of Accounting Professions

E-mail: sillapaporn@tbs.tu.ac.th

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 26 ตุลาคม 2561

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 20 พฤศจิกายน 2561

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 17 มกราคม 2562

อนุวัฒน์ ภัคดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Anuwat Phakdee

Assistant professor in Department of Accounting,

Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

E-mail: Anuwat.phakdee@gmail.com; Anuwat.ph@chandra.ac.th

Ph: +66 8 70890101

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการและลักษณะองค์กรต่อคุณภาพการสอบบัญชี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแบบแสดงรายการ 56-1 และงบการเงินประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 – 2560 คิดเป็นจำนวน 1,188 ตัวอย่าง โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยายและการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกเพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัยสำหรับตัวแปรการกำกับดูแลกิจการประกอบด้วย ขนาดคณะกรรมการ คณะกรรมการต่างชาติ ความอิสระของคณะกรรมการ การศึกษาของคณะกรรมการ และขนาดคณะกรรมการตรวจสอบ ส่วนตัวแปรลักษณะองค์กรประกอบด้วย ขนาดกิจการ อัตราส่วนหนี้สิน และความสามารถในการทำกำไร ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี Big 4 เป็นตัวแทนคุณภาพการสอบบัญชี ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการต่างชาติ ระดับการศึกษาของคณะกรรมการ ขนาดกิจการ และความสามารถในการทำกำไร ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี ในทางตรงกันข้ามพบว่า ความอิสระของคณะกรรมการ และขนาดคณะกรรมการตรวจสอบส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี เมื่อพิจารณาในภาพรวมจากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากลไกการกำกับดูแลกิจการมีความสำคัญต่อคุณภาพการสอบบัญชีของบริษัท

คำสำคัญ : กลไกการกำกับดูแลกิจการ ลักษณะองค์กร คุณภาพการสอบบัญชี

Abstract

This paper examines the impact of corporate governance mechanisms and organization characteristics on audit quality. Secondary data was collected from annual registration statements (Form 56-1) and financial statements. The samples included 1,188 firm-year observations of Thai listed Companies from 2015 to 2017. Descriptive statistics and a binary logistic regression were used to analyze the data and test the hypothesis. Corporate governance variables were composed of board size, foreign board, board independence, board education, and audit committee size. Firm characteristics variables consisted of firm size, debt ratio, and firm profitability. In this research, the audit firms big 4 were used as the audit quality.

The results revealed that foreign board, board education, firm size, and firm profitability have positive effects on audit quality. On the other hand, the evidence shows that board independence and audit committee size have negative effects on audit quality. All in all, the results suggest that corporate governance mechanisms are important for a firm's audit quality.

Keywords : Corporate Governance, Firm Characteristics, Audit Quality

บทนำ

จากเหตุการณ์ล้มละลายของบริษัทเอนรอน ซึ่งเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงปี 2544 - 2545 ได้แสดงให้เห็นถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) อย่างมหาศาล ด้วยการนำเสนองบการเงินที่ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่จัดทำตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ซึ่งเรียกว่า “การตกแต่งบัญชี” การกระทำดังกล่าวเกิดจากผู้บริหาร (CEO) ของบริษัทร่วมมือกับผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชี Arthur Andersen ซึ่งเป็นสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ รวมทั้งในอดีตกลไกการกำกับดูแลกิจการยังไม่สามารถให้ความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการดำเนินงานของธุรกิจได้ จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อภาพรวมของระบบเศรษฐกิจในประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากเกิดปัญหาดังกล่าวแล้ว สภาคองเกรสของสหรัฐได้ออกมาเรียกร้องความเชื่อมั่นด้วยการออกกฎหมาย Sarbanes-Oxley Act ซึ่งให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance: CG) และความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชี ปัญหาดังกล่าวเป็นไปตามทฤษฎีตัวแทนที่อธิบายว่าความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of Interest) จะนำไปสู่ความเสียหายต่อผู้มีส่วนได้เสีย (Jensen & Meckling, 1976)

สำหรับในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้อธิบายว่า หลังจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้พัฒนา CG อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่น รวมทั้งรัฐบาลได้ประกาศให้ ปี พ.ศ. 2545 เป็น “ปีบรรษัทภิบาล” ในปัจจุบันกลไกการกำกับดูแลกิจการถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในการนำเสนอข้อมูลงบการเงินอย่างเพียงพอต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ “การกำกับดูแลกิจการ” เป็นความสัมพันธ์ในเชิงการกำกับดูแล รวมทั้งกลไกมาตรการที่ใช้กับการตัดสินใจของคนในองค์กรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลัก จนกระทั่งการติดตาม ประเมินผล และดูแล การรายงานผลการดำเนินงาน แต่การนำกลไกการกำกับดูแลกิจการไปประยุกต์นั้นควรคำนึงถึงคุณลักษณะเฉพาะขององค์กร (เช่น ขนาดกิจการ ความซับซ้อนทางธุรกิจ เป็นต้น) นอกจากนี้ การสอบบัญชียังเป็นอีกหนึ่งในการสร้างความเชื่อมั่นของตัวเลขในงบการเงินของกิจการต่อผู้ใช้ข้อมูล ซึ่งคุณภาพของตัวเลขในงบการเงินยังขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สอบบัญชีในการปฏิบัติตามตรวจสอบงบการเงินอีกด้วย ดังนั้น หากการสอบบัญชีมีคุณภาพสูงย่อมทำให้ความเชื่อมั่นของงบการเงินสูงขึ้น สำหรับวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบงบการเงินที่สำคัญ คือ การให้หลักฐานที่เพียงพอและสนับสนุนความเห็นที่ต้องแสดงต่องบการเงิน โดยรายงานของผู้สอบบัญชีดังกล่าวเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน

สำหรับคุณภาพของการสอบบัญชีในการวิจัยครั้งนี้พิจารณาจากขนาดของสำนักงานสอบบัญชี เนื่องจากงานวิจัยในอดีตพบว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ (Big 4) มีคุณภาพมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก เนื่องจากความมีชื่อเสียงที่จะทำให้มีแรงจูงใจในการออกรายงานที่ถูกต้องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Lawrence et al., 2011; Khurana & Raman, 2004; Lennox, 1999) รวมทั้ง Salehi & Mansoury (2009) พบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนของคุณภาพการสอบบัญชี

ในมุมการกำกับดูแลกิจการ Al-Matari et al. (2012) พบว่าขนาดคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงาน รวมทั้ง Abdullah et al. (2008) พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบและคุณภาพการสอบบัญชี นอกจากนี้ คณะกรรมการตรวจสอบยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี (Velte & Stiglbauer, 2011) ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าการกำกับดูแลกิจการส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี ในขณะที่พิจารณาลักษณะขององค์กรโดยทั่วไปพบว่ากิจการที่มีขนาดใหญ่จะมีทรัพยากรต่างๆ จำนวนมาก ต้องการได้รับการบริการสอบบัญชีที่มีคุณภาพมากกว่ากิจการที่มีขนาดเล็ก (Akhalmeh et al., 2017) ในขณะที่ Akhalmeh et al. (2017) พบว่าอัตราส่วนหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี แต่งานวิจัยของ Marjène & Azhaar (2013) ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว ในส่วนของความสามารถในการทำกำไร Hassan & Bello (2013) พบว่าบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรที่สูงทำให้การจัดการกำไรน้อยลง โดย Marjène &

Azhaar (2013) ได้สนับสนุนว่าความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการสอบบัญชี

จากเหตุผลดังกล่าวงานวิจัยนี้สนใจที่จะศึกษากลไกการกำกับดูแลกิจการ (ได้แก่ ขนาดคณะกรรมการ คณะกรรมการต่างชาติ ความอิสระของคณะกรรมการ การศึกษาของคณะกรรมการ และขนาดคณะกรรมการตรวจสอบ) และลักษณะองค์กร (ได้แก่ ขนาดกิจการ อัตราส่วนหนี้สิน และความสามารถในการทำกำไร) ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีคำถามในการวิจัยว่าการกำกับดูแลกิจการและลักษณะองค์กรส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่อย่างไร เนื่องจากงานวิจัยในประเทศไทยในมุมมองของคุณภาพการสอบบัญชีดังกล่าว ยังมีจำนวนน้อยและผลการวิจัยในอดีตยังไม่ชัดเจน รวมทั้งในปัจจุบันมาตรฐานการสอบบัญชีได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมต่อนักลงทุน เจ้าของกิจการ และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ได้ นอกจากนี้ งานวิจัยครั้งนี้ยังให้มุมมองที่เป็นช่องว่างของการกำกับดูแลกิจการเพิ่มเติม คือ ระดับการศึกษาของคณะกรรมการและ คณะกรรมการต่างชาติ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการปรับปรุงการกำกับดูแลกิจการในอนาคตของหน่วยงานกำกับดูแล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการ และลักษณะองค์กรต่อคุณภาพการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพการสอบบัญชี

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยในอดีตมีตัวชี้วัดคุณภาพการสอบบัญชีที่นิยมใช้ คือ (1) สำนักงานสอบบัญชี Big 4 (2) รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ (3) การดำเนินงานต่อเนื่อง (4) ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (5) คุณภาพของรายการคงค้าง และ (6) การบรรลุเป้าหมายกำไรรายไตรมาส (Defond & Zhang, 2014) แต่ยังไม่มีความชัดเจนใดๆ สนับสนุนเกี่ยวกับความแม่นยำของตัวชี้วัดคุณภาพการสอบบัญชีดังกล่าว (Rajgopal et al., 2015)

การวิจัยครั้งนี้จึงเลือกใช้ขนาดสำนักงานสอบบัญชี Big 4 เป็นตัวแทนคุณภาพการสอบบัญชี เนื่องจากเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปว่า ผู้สอบบัญชีที่อยู่ใน Big 4 จะได้รับการฝึกอบรม การนำเทคโนโลยีไปใช้ปฏิบัติงานตรวจสอบ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ทำให้ความสามารถในการตรวจสอบงบการเงินได้ดีกว่า Non-big 4 (Chaney et al., 2004; Craswell et al., 1995; Francis et al., 1999; Khurana & Raman, 2004) รวมทั้งมีงานวิจัยพบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างผู้สอบบัญชีจาก Big 4 และจำนวนข้อกล่าวหาในงบการเงิน (Rajgopal et al., 2015) ทั้งนี้ สำนักงานสอบบัญชี Big 4 ซึ่งเป็นสำนักงานข้ามชาติยังนำมาตราฐานการควบคุมคุณภาพ ISQC 1 (The Federation of European Accountants, 2016) มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี รวมทั้งงานวิจัยในอดีตได้ชี้ให้เห็นว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ (Big 4) มีคุณภาพการสอบบัญชีมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก เนื่องจากมีข้อผูกมัดของความเป็นอิสระในการสอบบัญชี น้อยกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก นอกจากนี้ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีชื่อเสียง จึงทำให้มีแรงจูงใจในการออกรายงานที่ถูกต้องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Lawrence et al., 2011; Khurana & Raman, 2004; Lennox, 1999) ตลอดจนสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ยังมีความเสี่ยงในการถูกฟ้องร้องมากกว่าจึงให้ความสำคัญกับความถูกต้องของรายงานผู้สอบบัญชี (Dye, 1993) นอกจากนี้ บริษัทที่จะออกจำหน่ายหุ้นใหม่ต้องการให้นักลงทุนทราบถึงข้อมูลที่เป็นข้อมูลเฉพาะ (Private Information) จึงใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีที่มีคุณภาพสูง รวมทั้งสำนักงานที่มีคุณภาพยังมีผลกระทบต่อความสนใจของนักลงทุน (Bachar, 1989) โดยส่วนใหญ่บริษัทที่จะนำหุ้นจำหน่ายในตลาด มีแนวโน้มที่จะใช้บริการสอบบัญชีด้วยสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่และมีชื่อเสียง (Beatty, 1989)

สำนักงานสอบบัญชี Big 4 ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ (1) บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาค ไทย สอบบัญชี จำกัด (2) บริษัท ดีลอยท์ ทูช โรมัทสு ไชยยศสอบบัญชี จำกัด (3) บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์ คูเปอร์ เอบีเอส จำกัด และ (4) บริษัท สำนักงานสอบบัญชีอิวาย จำกัด ซึ่งเป็นสำนักงานสอบบัญชีข้ามชาติที่มีชื่อเสียงมายาวนาน หากบริษัท ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี Big 4 ให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี Big 4 ให้มีค่าเท่ากับ 0 (Non – big 4)

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

ทฤษฎีตัวแทนได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวการ (Principal) และตัวแทน (Agent) โดยตัวการจะว่าจ้างตัวแทนให้บริหารงานในกิจการแทนตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Jensen & Meckling, 1976) ทั้งนี้ หากมีความไม่เหมาะสมของผลประโยชน์เกิดขึ้นระหว่าง 2 ฝ่ายจะนำไปสู่ปัญหาตัวแทน (Agency Problems) ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of Interest) และนำไปสู่ความเสียหายต่อผู้มีส่วนได้เสีย ดังนั้น กลไกการกำกับดูแลกิจการจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุน เจ้าของกิจการ และผู้มีส่วนได้เสียว่าผู้บริหารจะบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์ของกิจการเป็นหลัก

การวิจัยครั้งนี้จึงสนใจศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการ และลักษณะองค์กรต่อคุณภาพการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยกลไกการกำกับดูแลกิจการที่สนใจ ได้แก่ ขนาดคณะกรรมการ (BSIZE) คณะกรรมการต่างชาติ (BFOR) คณะกรรมการอิสระ (BIND) การศึกษาของคณะกรรมการ (BMAST) และขนาดคณะกรรมการตรวจสอบ (ACSIZE) สำหรับลักษณะองค์กรที่สนใจศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย ขนาดกิจการ (SIZE) อัตราส่วนหนี้สิน (LEV) และความสามารถในการทำกำไร (ROA) โดยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและพัฒนาสมมติฐานดังนี้

1. การกำกับดูแลกิจการและคุณภาพการสอบบัญชี (Corporate Governance and Audit Quality)

ในการวิจัยครั้งนี้ยังได้พิจารณาถึงทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders' Theory) ที่ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับความต้องการของคณะกรรมการอิสระของบริษัท ซึ่งจะช่วยให้มีคุณภาพการสอบบัญชีที่สูงกว่าบริษัทที่มีคณะกรรมการจากภายในหรือผู้บริหาร ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย จึงต้องการคณะกรรมการอิสระจากภายนอก ซึ่งมีงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการควรมีขนาดที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยที่ความหลากหลายของคณะกรรมการ (เช่น ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์) สามารถสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ กำกับติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังมีข้อโต้แย้งเพิ่มเติมว่าคณะกรรมการขนาดใหญ่ทำให้บริษัทมีต้นทุนสูงขึ้น และมีความยากลำบากในการประสานงานร่วมกัน (Jensen, 1993; Lipton & Lorsch, 1992; Chen & Li, 2008) ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของคณะกรรมการ ดังนี้

1.1 ขนาดคณะกรรมการ (BSIZE) Al-Matari et al. (2012) พบว่าขนาดคณะกรรมการมีความสัมพันธ์

เชิงบวกกับผลการดำเนินงาน และความระมัดระวังทางบัญชี (Boonlert-U-Thai & Phakdee, 2018) เนื่องจากคณะกรรมการขนาดใหญ่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ รวมถึงความหลากหลายต่างๆ และยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการกำกับติดตามในการจัดทำรายงานทางการเงินของกิจการด้วย ทั้งนี้ Pearce & Zhara (1992) ได้สนับสนุนเหตุผลดังกล่าวโดยอธิบายว่าบริษัทที่มีจำนวนคณะกรรมการที่มากกว่าจะทำให้มีประสิทธิภาพในการควบคุม และสามารถเพิ่มผลการดำเนินงานได้ แต่ยังมีงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการขนาดเล็กจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีกว่าโดยเฉพะอย่างยิ่งในบริษัทขนาดเล็ก ซึ่งจะทำให้คณะกรรมการกำกับดูแลได้ง่ายขึ้น (Basiruddin, 2011) ทั้งนี้ ขนาดของคณะกรรมการไม่ควรเกินกว่า 9 คน (Lipton & Lorsch, 1992) สำหรับประเทศไทย CG Code 2017 ได้เสนอไว้ว่าขนาดคณะกรรมการควรอยู่ระหว่าง 5-12 คน ขึ้นอยู่กับขนาดกิจการและความซับซ้อนของธุรกิจ อย่างไรก็ตาม Makani et al. (2012) พบว่าขนาดคณะกรรมการส่งผลกระทบต่อผู้สอบบัญชีที่มีคุณภาพสูง (Higher

Quality Auditors) แต่งานวิจัยของ Chalaki et al. (2012) พบว่าคุณภาพการสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับขนาด คณะกรรมการ และคุณภาพของรายงานทางการเงิน จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H1: ขนาดคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี

1.2 คณะกรรมการต่างชาติ (BFOR) บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสามารถกำหนดให้มีคณะกรรมการต่างชาติได้ ทั้งนี้ตามที่ CG Code 2017 ได้เสนอว่าคณะกรรมการควรมีความหลากหลาย สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย Boonlert-U-Thai & Phakdee (2018) พบว่าคณะกรรมการต่างชาติช่วยเพิ่มระดับความระมัดระวังทางบัญชี โดย Makkonen et al. (2018) พบว่าบริษัทที่มีคณะกรรมการต่างชาติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับนวัตกรรมของบริษัท และผลการวิจัยดังกล่าวยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าประเทศที่มีนวัตกรรมที่พัฒนาแล้วมีความต้องการคณะกรรมการต่างชาติน้อยกว่าประเทศที่ยังไม่พัฒนา คณะกรรมการต่างชาติอิสระถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญของกิจการ (Ruigrok et al., 2007) ซึ่งจะนำประสบการณ์ ทักษะจากทรัพยากรภายนอกและเครือข่ายต่างๆ มาเชื่อมโยงระหว่างกิจการและสภาพแวดล้อมทางกลยุทธ์ (Hillman & Dalziel, 2003) อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยพบว่าคณะกรรมการต่างชาติทำให้ผลการดำเนินงานลดลง และเกิดความขัดแย้งในการประชุมมากขึ้น (Masulis et al., 2012; Hahn & Lasfer, 2016) นอกจากนี้ Miletkov et al. (2017) พบผลกระทบเชิงลบระหว่างคณะกรรมการต่างชาติและผลการดำเนินงานในประเทศที่มีระดับการป้องกันนักลงทุนที่ต่ำ จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H2: คณะกรรมการต่างชาติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี

1.3 คณะกรรมการอิสระ (BIND) งานวิจัยของ Enofe et al. (2013) และ Salleh et al. (2006) พบว่าคณะกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี (Audit Quality) ซึ่งหลังจากมีวิกฤตการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นทำให้ทั่วโลกให้ความสนใจกับการกำกับดูแลกิจการในองค์กร ซึ่งมีงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการควรมีขนาดที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยที่ความหลากหลายของคณะกรรมการ สามารถสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่กำกับติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังมีข้อโต้แย้งเพิ่มเติมว่าคณะกรรมการขนาดใหญ่ทำให้บริษัทมีต้นทุนสูงขึ้น และมีความยากลำบากในการประสานงานร่วมกัน (Jensen, 1993; Lipton & Lorsch, 1992; Chen & Li, 2008) อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ Chalaki et al. (2012) ได้สรุปว่าคุณภาพการสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับความอิสระของคณะกรรมการ และคุณภาพของรายงานทางการเงิน จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H3: คณะกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี

1.4 การศึกษาของคณะกรรมการ (BMAST) หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีได้กำหนดการศึกษาและประสบการณ์ไว้ว่าควรอยู่ในระดับใด แต่คณะกรรมการควรมีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดย Hambrick & Mason (1984) อธิบายว่าการศึกษาของแต่ละบุคคลเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถและทักษะต่างๆ โดยมีงานวิจัยพบว่าระดับการศึกษาส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน (Cheng et al., 2010; Kim & Lim, 2010; Darmadi, 2013) รวมทั้งในประเทศไทย Boonlert-U-Thai & Phakdee (2018) พบว่าระดับการศึกษาของคณะกรรมการช่วยเพิ่มระดับความระมัดระวังทางบัญชี แต่งานวิจัยของ Daily & Dalton (1994) ไม่พบผลกระทบดังกล่าวจากวรรณกรรมและผลการวิจัยในอดีตผู้วิจัยคาดว่าระดับการศึกษาปริญญาโทของคณะกรรมการจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี เนื่องจากการศึกษาระดับปริญญาโทเป็นการศึกษาในระดับประยุกต์ทฤษฎี โดยการเรียนรู้และทักษะต่างๆ ซึ่งมีใช่เป็นการศึกษาเชิงลึกเช่นเดียวกับระดับ PhD มีงานวิจัยพบว่าผู้จัดการที่จบ MBA มีความสามารถจัดการกองทุนรวมได้ดีกว่า (Golec, 1996; Gottesman & Morey, 2006) จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H4: การศึกษาของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี

1.5 ขนาดคณะกรรมการตรวจสอบ (ACSIZE) คณะกรรมการตรวจสอบเป็นคณะกรรมการชุดย่อยที่ทำหน้าที่สอบทานรายงานทางการเงินรวมทั้งประสานงานกับผู้สอบบัญชี โดย Abdullah et al. (2008) พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบและคุณภาพการสอบบัญชี ในทำนองเดียวกันมีงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบจะไม่สำเร็จหากขาดคณะกรรมการตรวจสอบที่อิสระและความเชี่ยวชาญทางบัญชีการเงิน (Velte & Stiglbauer, 2011) แต่งานวิจัยของ Chalaki et al. (2012) ได้สรุปว่าคุณภาพการสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการ และคุณภาพของรายงานทางการเงิน รวมทั้ง Adeyemi & Fagbemi (2010) ไม่พบผลกระทบของคณะกรรมการตรวจสอบต่อคุณภาพการสอบบัญชีเช่นกัน จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H5: ขนาดคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี

2. ขนาดกิจการและคุณภาพการสอบบัญชี (SIZE) โดยทั่วไปแล้วกิจการขนาดใหญ่มีทรัพยากรจำนวนมาก ต้องการได้รับบริการสอบบัญชีที่ดีกว่ากิจการขนาดเล็ก (Akhalumeh et al., 2017) ซึ่ง Uwuijbe (2011) พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างขนาดกิจการและระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน ซึ่งถือว่าการเปิดเผยดังกล่าวเกิดจากประเภทของผู้สอบบัญชีระหว่างสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) กับสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Non-big 4) จึงนำสำนักงานสอบบัญชีมาเป็นตัวชี้วัดคุณภาพของการบริการสอบบัญชีได้ ในขณะที่ Salehi & Mansoury (2009) พบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนคุณภาพการสอบบัญชี กล่าวคือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงจะสามารถสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการสอบบัญชีได้ รวมทั้งมีความเป็นอิสระ ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบ และมีประสบการณ์มากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก จึงแสดงให้เห็นว่ากิจการขนาดใหญ่คาดหวังที่จะใช้บริการ Big 4 เพราะเชื่อมั่นในคุณภาพการสอบบัญชีที่สูงกว่า Non-big 4 (Akhalumeh et al., 2017) รวมทั้ง Hassan & Bello (2013) สนับสนุนว่ากิจการขนาดใหญ่มีความเข้มแข็งและสามารถควบคุมการเติบโตของกำไรเพื่อให้เป็นไปตามที่นักวิเคราะห์คาดการณ์ได้ จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H6: ขนาดกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี

3. อัตราส่วนหนี้สินและคุณภาพการสอบบัญชี (LEV) อัตราส่วนหนี้สินเป็นส่วนหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างเงินทุนของกิจการ ซึ่งกิจการที่มีอัตราหนี้สินสูง จะได้รับความสนใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องและยังทำให้ผู้มีส่วนได้เสียต้องปกป้องกิจการดังกล่าว ทั้งนี้ ยังกิจการที่มีอัตราหนี้สินสูงยังต้องการคุณภาพของการสอบบัญชีที่สูงตามไปด้วย เนื่องจากผู้มีส่วนได้เสียคาดหวังจากคุณภาพการสอบบัญชีดังกล่าว เพื่อปกป้องทรัพยากรของตนเอง ผลการวิจัยของ Hassan & Bello (2013) แสดงให้เห็นว่าอัตราส่วนหนี้สินมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร (Earnings Quality) รวมทั้งยังไม่มีข้อสรุปว่าอัตราส่วนหนี้สินมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการสอบบัญชี แต่ Akhalumeh et al. (2017) พบว่าอัตราส่วนหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพการสอบบัญชีในประเทศไนจีเรีย ในขณะที่ Marjène & Azhaar (2013) ไม่พบความสัมพันธ์ของอัตราส่วนหนี้สินและคุณภาพการสอบบัญชีในประเทศเบลเยียม จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

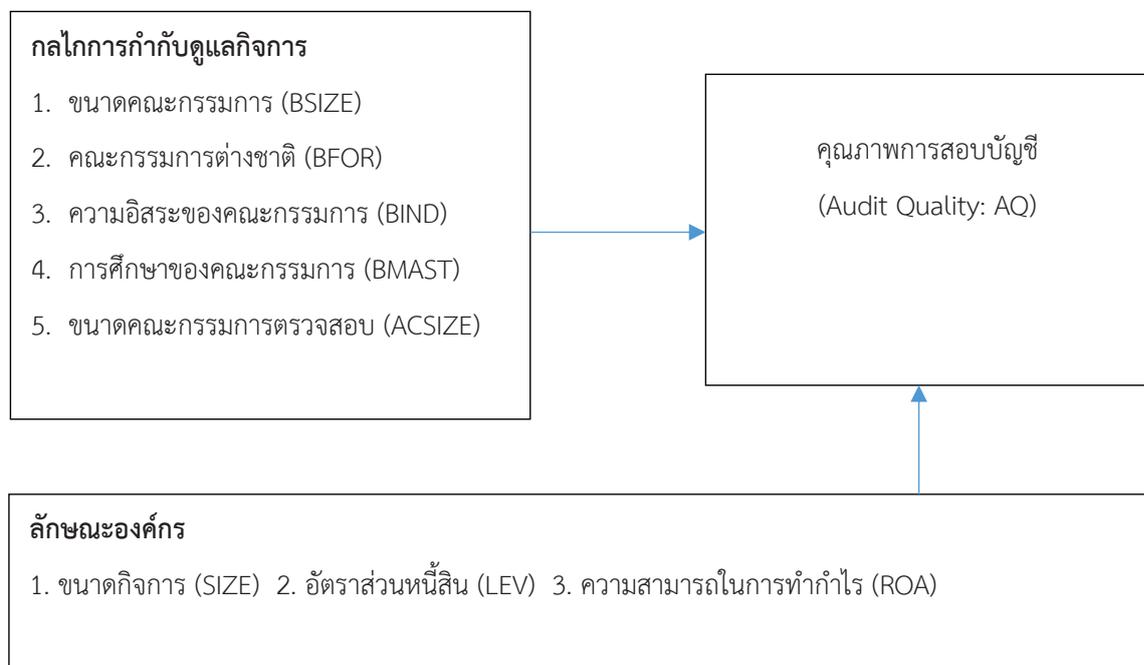
H7: อัตราหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี

4. ความสามารถในการทำกำไรและคุณภาพการสอบบัญชี (ROA) ความสามารถในการทำกำไร (Firm Profitability) ของกิจการโดยทั่วไปแล้วเป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานทางการเงิน ทั้งนี้ผลการดำเนินงานทางการเงินมีแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อความสามารถของกิจการในความสัมพันธ์กับความอิสระของผู้สอบบัญชีและมีความคาดหวังจากประสิทธิภาพงานสอบบัญชีที่สูง เนื่องจากผลการดำเนินงานทางการเงินดังกล่าวเกิดจากวิธีทางบัญชีที่ฝ่ายบริหารอาจใช้ดุลยพินิจในการทำให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามที่ตนเองคาดหวัง Hassan & Bello (2013)

พบว่ากิจการที่มีความสามารถในการทำกำไรที่สูงจะมีส่วนร่วมในการจัดการกำไรน้อยลง ซึ่งจะทำให้มีรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพสูง (Singhvi & Desai, 1971; Raffounier, 1995; Wallacc & Naser, 1995) ในทางตรงกันข้าม งานวิจัยของ Gluam & Street (2003), Prencipe (2004) และ Ahmad & Mansor (2009) พบว่าความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพของรายงานทางการเงิน แต่งานวิจัยของ Akhalumeh et al. (2017) พบว่า ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพการสอบบัญชี เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Skinner & Srinivasan (2010) พบความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชี ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวยังไม่ชัดเจนเนื่องจากกิจการที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงอาจเกิดจากการจัดการกำไร (Earnings Management) ของกิจการ การวิจัยครั้งนี้จึงวัดค่าความสามารถในการทำกำไรด้วยค่าผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัท (ROA) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Aslan & Aslanertik (2017) จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H8: ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพการสอบบัญชี

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐาน

- H1: ขนาดคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี
- H2: คณะกรรมการต่างชาติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี
- H3: คณะกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี
- H4: การศึกษาของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี
- H5: ขนาดคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี
- H6: ขนาดกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี
- H7: อัตราส่วนหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี
- H8: ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพการสอบบัญชี

วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลรายปี (Firm-Years) จากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558 – 2560 ทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นอุตสาหกรรมการเงิน กองทุนรวม บริษัทเข้าข่ายถูกเพิกถอน และบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย เหลือจำนวนข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 1,188 ชุดข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบ 56-1 และงบการเงินประจำปีด้วยมือ (Manual Collection) การวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ในการพิจารณาถึงผลกระทบของตัวแปรอิสระต่อคุณภาพการสอบบัญชี ดังตัวแบบในการวิจัยต่อไปนี้

$$AQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 BSIZE_{it} + \beta_2 BFOR_{it} + \beta_3 BIND_{it} + \beta_4 BMAST_{it} + \beta_5 ACSIZE_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \epsilon_{it}$$

เมื่อ :

AQ_{it}	=	ตัวแปรหุ่น มีค่าเท่ากับ 1 ถ้าเป็นสำนักงานสอบบัญชี Big 4 ถ้าไม่ใช่เท่ากับ 0
$BSize_{it}$	=	จำนวนคณะกรรมการของบริษัท i ในปี t
$BFOR_{it}$	=	จำนวนคณะกรรมการต่างชาติต่อคณะกรรมการของบริษัท i ในปี t
$BIND_{it}$	=	จำนวนคณะกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการของบริษัท i ในปี t
$BMAST_{it}$	=	จำนวนคณะกรรมการที่จบปริญญาโทสูงสุดต่อคณะกรรมการของบริษัท i ในปี t
$ACSize_{it}$	=	จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท i ในปี t
$Size_{it}$	=	ค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t
LEV_{it}	=	อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t
ROA_{it}	=	อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t
ϵ_{it}	=	ค่าความคลาดเคลื่อน

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลกระทบของกลไกการกำกับดูแลกิจการและลักษณะองค์กรต่อคุณภาพการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จากข้อมูลตัวอย่างจำนวน 1,188 ปี-บริษัท (Firm Years) ระหว่างปี พ.ศ. 2558-2560 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 Descriptive statistics

ตัวแปร	n	Min	Max	Mean	S.D.
BFSIZE	1,188	5	21	10.38	2.488
BFOR	1,188	0	1	0.080	0.167
BIND	1,188	0	0.846	0.402	0.107
BMAST	1,188	0	1	0.449	0.217
ACSIZE	1,188	1	6	3.18	0.467
SIZE	1,188	1.907	6.349	3.795	0.656
LEV	1,188	0.000	3.213	0.421	0.290
ROA	1,188	-0.772	1.037	0.046	0.102
ตัวแปรหุ่น	n	AQ=1	AQ=0	% of 1	
AQ	1,188	732	456	61.60	

จากตารางที่ 1 พบว่า ขนาดคณะกรรมการบริษัทมีค่าเฉลี่ยจำนวน 11 คน โดยมีจำนวนสูงสุด 21 คน และต่ำสุด 5 คน สัดส่วนคณะกรรมการต่างชาติมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 8 และสัดส่วนคณะกรรมการอิสระมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 40.20 ในขณะที่สัดส่วนคุณสมบัติปริญญาโทสูงสุดของคณะกรรมการมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 44.90 ขนาดคณะกรรมการตรวจสอบมีค่าเฉลี่ย 3 คน

การวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกในการวิเคราะห์ผลกระทบของตัวแปรกลไกการกำกับดูแลกิจการ และลักษณะองค์กร ลำดับต่อไปเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรอิสระ โดยพิจารณาว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทิศทางใดและเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งจะส่งผลให้การแปลผลในการวิจัยผิดพลาด ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงดังตารางที่ 2

สำหรับผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรอิสระที่พิจารณาจากค่าสถิติแบบ Pearson Correlation ตามตารางที่ 2 พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าน้อยกว่า 0.65 (Burns & Grove. 1993) ทำให้ไม่มีปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ Pearson Correlation

ตัวแปร	BFSIZE	BFOR	BIND	BMAST	ACSIZE	SIZE	LEV	ROA
BFSIZE	1	0.001	-.191**	-.159**	.297**	.336**	.082**	0.027
BFOR	0.001	1	-.106**	-.112**	-.084**	.140**	-0.028	0.038
BIND	-.191**	-.106**	1	.082**	.062*	.102**	0.02	-0.008
BMAST	-.159**	-.112**	.082**	1	-.090**	0.029	0.018	0.031
ACSIZE	.297**	-.084**	.062*	-.090**	1	0.05	0.028	0.001
SIZE	.336**	.140**	.102**	0.029	0.05	1	.273**	.106**
LEV	.082**	-0.028	0.02	0.018	0.028	.273**	1	-.276**
ROA	0.027	0.038	-0.008	0.031	0.001	.106**	-.276**	1

หมายเหตุ : **. Significant at the 0.01, *. Significant at the 0.05 level

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก

ตัวแปรวิจัย	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Constant	-2.325	0.658	12.487	1	0.000	0.098
BSIZE	0.032	0.032	1.026	1	0.311	1.033
BFOR	2.885***	0.533	29.317	1	0.000	17.899
BIND	-1.257*	0.681	3.409	1	0.065	0.284
BMAST	1.978***	0.317	38.871	1	0.000	7.232
ACSIZE	-0.632***	0.153	17.04	1	0.000	0.531
SIZE	1.010***	0.13	60.244	1	0.000	2.745
LEV	0.003	0.262	0	1	0.991	1.003
ROA	3.424***	0.793	18.628	1	0.000	30.684

หมายเหตุ : ***นัยสำคัญระดับ 0.01, **นัยสำคัญระดับ 0.05, *นัยสำคัญระดับ 0.10 (2-tailed)

ในตารางที่ 3 เป็นการแสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Chi-square (0.182) ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = 0.127) แสดงว่า Model มีความเหมาะสม และเมื่อพิจารณาค่า Cox & Snell R Square พบว่าสถิติที่ใช้ทดสอบมีความสอดคล้องคิดเป็น 18.20% เมื่อพิจารณาตัวแปรที่ศึกษาพบว่า คณะกรรมการต่างชาติ (BFOR) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.01 ($\beta = 2.885$) การศึกษาของคณะกรรมการในระดับปริญญาโท (BMAST) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.01 ($\beta = 1.978$) ขนาดกิจการ (SIZE) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.01 ($\beta = 1.010$) และความสามารถในการทำกำไร (ROA) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.01 ($\beta = 3.424$) จากผลการวิจัยดังกล่าวอาจสรุปได้ว่าบริษัทที่มีสัดส่วนคณะกรรมการต่างชาติสูง สัดส่วนคณะกรรมการที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทสูง ขนาดกิจการใหญ่ และความสามารถในการทำกำไรสูง จะเลือกใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี Big 4

ในทางตรงกันข้าม ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการอิสระ (BIND) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.10 ($\beta = -1.257$) และขนาดคณะกรรมการตรวจสอบ (ACSIZE) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.01 ($\beta = -0.632$) จากผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าบริษัทที่มีสัดส่วนคณะกรรมการอิสระสูง และขนาดคณะกรรมการตรวจสอบที่เพิ่มขึ้น จะไม่เลือกใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี Big 4 สำหรับการวิจัยครั้งนี้ไม่พบผลกระทบของขนาดคณะกรรมการ (BSIZE) และอัตราส่วนหนี้สิน (LEV) ต่อคุณภาพการสอบบัญชี ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยในอดีต

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานในการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
H1: ขนาดคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี		ปฏิเสธ
H2: คณะกรรมการต่างชาติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี	ยอมรับ	
H3: คณะกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี		ปฏิเสธ
H4: การศึกษาของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี	ยอมรับ	
H5: ขนาดคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี		ปฏิเสธ
H6: ขนาดกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี	ยอมรับ	
H7: อัตราหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี		ปฏิเสธ
H8: ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพการสอบบัญชี	ปฏิเสธ	

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าคณะกรรมการต่างชาติ (BFOR) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี สอดคล้องกับ CG Code 2017 ที่ได้เสนอว่า คณะกรรมการควรมีความหลากหลายเพื่อประสิทธิภาพในการกำกับติดตาม ซึ่งคณะกรรมการต่างชาติได้นำประสบการณ์ และทักษะ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ (Hillman & Dalziel, 2003) จึงส่งผลต่อคุณภาพการสอบบัญชี สอดคล้องกับ Miletkov et al. (2017) พบว่า คณะกรรมการต่างชาติ ทำให้ผลการดำเนินงานดีขึ้นและเพิ่มระดับความระมัดระวังทางบัญชี (Boonlert-U-Thai & Phakdee, 2018) ในขณะที่การศึกษาของคณะกรรมการในระดับปริญญาโท (BMAST) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี สอดคล้องกับ Hambrick & Mason (1984) ที่อธิบายว่าการศึกษาของแต่ละบุคคลเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถและทักษะต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้ง Kim & Lim (2010) และ Darmadi (2013) พบว่าระดับการศึกษาส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและระดับความระมัดระวังทางบัญชี (Boonlert-U-Thai & Phakdee, 2018) นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้พบว่า ขนาดกิจการ (SIZE) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Akhalumeh et al. (2017) และ Hassan & Bello (2013) ที่อธิบายว่ากิจการขนาดใหญ่มีทรัพยากรจำนวนมาก จึงต้องการได้รับการบริการสอบบัญชีที่ดีกว่าบริษัทขนาดเล็ก (Akhalumeh et al., 2017) รวมทั้ง ความสามารถในการทำกำไร (ROA) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Akhalumeh et al. (2017) และ Skinner & Srinivasan (2010)

ในทางตรงกันข้าม คณะกรรมการอิสระ (BIND) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี ซึ่งมีข้อโต้แย้งเพิ่มเติมว่าคณะกรรมการขนาดใหญ่ทำให้บริษัทมีต้นทุนสูงขึ้น และมีความยากลำบากในการประสานงานร่วมกัน (Jensen, 1993; Lipton & Lorsch, 1992; Chen & Li, 2008) จึงทำให้ความต้องการ Big 4 ลดน้อยลง ในขณะที่ขนาดคณะกรรมการตรวจสอบ (ACSIZE) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี อาจเป็นไปได้ว่า คณะกรรมการตรวจสอบได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ใน CG Code 2017 (Stock Exchange of Thailand, 2017) จึงมีความต้องการใช้ Big 4 น้อยกว่า ซึ่งแตกต่างจาก Abdullah et al. (2008) ที่พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบและคุณภาพการสอบบัญชี

ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลเพียง 3 ปี และใช้ตัวแปรการกำกับดูแลกิจการยังไม่ครบถ้วนในการวิจัยครั้งต่อไป อาจเปรียบเทียบรายปีหรือเก็บข้อมูลมากกว่า 3 ปีขึ้นไปเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบกับงานวิจัยครั้งนี้ หรืออาจเป็นตัวแปรตามเป็นค่าสอบบัญชี ซึ่งเป็นตัวแทนของคุณภาพสอบบัญชีเช่นเดียวกับงานวิจัยในอดีต

เอกสารอ้างอิง

- Abdullah, WZ., Ismail, S., & Jamaludin, N. (2008). The impact of board composition, ownership and CEO duality: The Malaysian evidence. *Malaysian Accounting Review*, 7(2), 17-28.
- Adeyemi, S. B., & Fagbemi, T. O. (2010). Audit quality, corporate governance and firm characteristics in Nigeria. *International Journal of Business and Management*, 5(5), 169-179.
- Ahmad, A., & Mansor, N. (2009). Board independence, ownership structure audit quality and income smoothing: A study of Malaysian market. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 5(11), 1-13.
- Akhalumeh, P., Agweda, F., & Ogunkuade, Z. (2017). Corporate characteristics and audit quality: evidence from quoted firms in Nigeria. *Journal of Scientific Research and Studies*, 4(3), 59-66.
- Al-Matari, Ya., Al-Swidi, Ak., Bt Fadzil, Fh., & Al-Matari, Em. (2012). Board of Directors, audit committee Characteristics and performance of Saudi Arabia listed Companies. *International Review of Management and Marketing*, 2(4), 241-251.
- Aslan, E., & Aslanertik, B. E. (2017) The Determinants of Auditor Selection in Terms of Firm and IPO Characteristics: Evidence from BIST. *Journal of Accounting and Management*, 17(1), 64-74.
- Bachar, J. (1989). Auditing quality, signaling, and underwriting contracts. *Contemporary Accounting Research*, 6(1), 216-241.
- Basiruddin, R. (2011). The Relationship Between Governance Practices, *Audit Quality and Earnings Management: UK Evidence*. (Doctoral thesis), Durham University. Durham.
- Beatty, R. P. (1989). Auditing reputation and the pricing of initial public offerings. *The Accounting Review*, 64(4), 693-709.
- Boonlert-U-Thai, K., & Phakdee, A. (2018). Board Characteristics, Accounting Conservatism, and Firm Performance of Thai Listed Companies. *Journal of Accounting Profession*, 14(43), 27-47.
- Burns, N., & Grove, S. K. (1993). *Study the practice of nursing research: Conduct, critique & utilization*. (4th ed). W. B. Saunders Company: Philadelphia.
- Chalaki, P., Didar, H., & Riahinezhad, M. (2012). Corporate governance attributes and financial reporting quality: Empirical evidence from Iran. *International Journal of Business and Social Science*, 3(15), 225-229.
- Chaney, P. K., Jeter, D. C., & Shivakumar, L. (2004). Self-selection of auditors and audit pricing in private firms. *The Accounting Review*, 79(1), 51-72.
- Chen, KC., & Li, J. (2008). Audit committee and firm value: Evidence on outside top executives as expert independent directors: Corporate Governance. *International Review*, 16(1), 16-81.
- Cheng, L. T. W., Chan, R. Y. K., & Leung, T. Y. (2010). Management demography and corporate performance: evidence from China. *International Business Review*, 19(3), 261-275.
- Craswell, A. T., Francis, J. R., & Taylor, S. L. (1995). Auditor brand name reputations and industry specializations. *Journal of accounting and economics*, 20(3), 297-322.

- Daily, C. M., & Dalton, D. R. (1994). Bankruptcy and Corporate Governance: The Impact of Board Composition and Structure. *Academy of Management Journal*, 37(6), 1603-1617.
- Darmadi, S. (2013). Board members' education and firm performance: evidence from a developing economy. *International Journal of Commerce and Management*, 23(2), 113-135.
- DeFond, M., & J. Zhang (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2), 275-326.
- Dye, R. A. (1993). Auditing Standards, Legal Liability and Auditor Wealth. *Journal of Political Economy*, 101, 887-914.
- Enofe, A., Mgame, C., Aderin, A., & Ehi-Oshio, O. (2013). Determinants of audit quality in the Nigerian business environment. *Research Journal of Finance and Accounting*, 4(4), 36-43.
- Francis, J. R., Maydew, E. L., & Sparks, H. C. (1999). The role of Big 6 auditors in the credible reporting of accruals. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 18(2), 17-34.
- Gluam, M., & Street, D. (2003). Compliance with disclosure requirements of German's new market: IAS versus US GAAP. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 14(1), 64-100.
- Golec, J. H. (1996). The effects of mutual fund managers' characteristics on their portfolio performance, risk and fees. *Financial Services Review*, 5(2), 133-148.
- Gottesman, A. A., & Morey, M. R. (2006). Manager education and mutual fund performance. *Journal of Empirical Finance*, 13(2), 145-182.
- Hahn, P. D., & Lasfer, M. (2016). Impact of foreign directors on board meeting frequency. *International Review of Financial Analysis*, 46, 295-308.
- Hambrick, D. C., & Mason, P. A. (1984). Upper echelons: The organization as a reflection of its top managers. *Academy of Management Review*, 9(2), 193-206.
- Hassan, S.U., & Bello, A. (2013). Firm characteristics and financial reporting quality of listed manufacturing firms in Nigeria. *International Journal of Accounting, Banking and Management*, 1(6), 47-63.
- Hillman, A. J., & Dalziel, T. (2003). Boards of directors and firm performance: Integrating agency and resource dependence perspectives. *Academy of Management Review*, 28(3), 383-396.
- Jensen, M. (1993). The modern industrial revolution, exit, and the failure of internal control systems. *The Journal of Finance*, 48(3), 831-847.
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Khurana, I. K., & Raman, K. K. (2004). Litigation risk and the financial reporting credibility of Big 4 versus non-Big 4 audits: Evidence from Anglo-American countries. *The Accounting Review*, 79(2), 473-495.
- Kim, H., & Lim, C. (2010). Diversity, outside directors and firm valuation: Korean evidence. *Journal of Business Research*, 63(3), 284-291.

- Lawrence, A., Minutti-Meza, M., & Zhang, P. (2011). Can Big 4 versus Non-Big 4 Differences in Audit-Quality Proxies Be Attributed to Client Characteristics? *The Accounting Review*, 86(1), 259–286.
- Lennox, C.S. (1999). Audit Quality and Auditor Size: An Evaluation of Reputation and Deep Pockets Hypotheses. *Journal of Business Finance and Accounting*, 26(7–8), 779–805.
- Lipton, M., & Lorsch, J. (1992). A modest proposal for improved corporate governance. *Business Lawyer*, 48(1), 59-77.
- Makani, I., Kolsi, M., & Affes, H. (2012). The impact of corporate governance mechanisms on audit quality: Evidence from Tunisia. *The IUP Journal of Corporate Governance*, 4(3), 48-70.
- Makkonen, T., Williams, A. M., & Habersetzer, A. (2018). Foreign board members and firm innovativeness: An exploratory analysis for setting a research agenda. *Corporate Governance International Journal of Business in Society*, 18(6),1-33.
- Marjène, R. G., & Azhaar L. K. (2013) Board Characteristics and External Audit Quality: Complementary or Substitute Mechanisms? The Belgium Case. *International Journal of Management Sciences and Business Research*, 2(3), 68-74.
- Masulis, R. W., Wang, C., & Xie, F. (2012). Globalizing the boardroom: The effects of foreign directors on corporate governance and firm performance. *Journal of Accounting and Economics*, 53(3), 527-554.
- Miletkov, M., Poulsen, A., & Wintoki, M. B. (2017). Foreign independent directors and the quality of legal institutions. *Journal of International Business Studies*, 48(2), 267-292.
- Pearce, J.A., & Zahra, S. (1992). Board Composition from a Strategic Contingency Perspective. *Journal of Management Studies*, 29(4), 411-438.
- Prencipe, A. (2004). Proprietary costs and determinants of voluntary segment disclosure: Evidence from Italian listed companies. *Journal European Accounting Review*. 13(2), 319-340.
- Raffounier, B. (1995). The determinants of voluntary financial disclosure by Swiss listed firms. *Journal European Accounting Review*, 4(2), 261-280.
- Rajgopal, S., Srinivasan, S., & Zheng, X. (2015) *Measuring Audit Quality*. Working Paper.
- Ruigrok, W., Amann, W., & Wagner, H. (2007). The inter nationalization-performance relationship at Swiss Firms: A test of the s-shape and extreme degrees of internationalization. *Management International Review*, 47(3), 349-368.
- Salehi, M., & Mansoury, A. (2009). Firm size, audit regulation and fraud detection: Empirical evidence from Iran. *Management*, 4(1), 5-19.
- Salleh, Z., Stewart, J., & Manson, S. (2006). The impact of board composition and ethnicity on audit quality: Evidence from Malaysian companies. *Malaysian Accounting Review*, 5(2), 61-83.
- Singhvi, S. S., & Desai, H. B. (1971). An empirical analysis of the quality of corporate financial disclosure. *The Accounting Review*, 46(1), 120-138.
- Skinner, D. J., & Srinivasan, S. (2010). *Audit quality and auditor reputation: evidence from Japan*. Working paper, No 50.

- Stock Exchange of Thailand. (2017). Corporate Governance Code for listed companies 2017. Retrieved from www.set.or.th.
- The Federation of European Accountants. (2016). *Overview of Audit Quality Indicators Initiatives*. Retrieved from <https://www.accountancyeurope.eu>.
- Uwuijbe, U. (2011). An empirical investigation of the association between firm characteristics and corporate social disclosures in the Nigerian financial sector. *Journal of Sustainable Development in Africa*, 13(1), 60-74.
- Velte, P., & Stiglbauer, M. (2011). Impact of audit committees with independent financial experts on accounting quality: An empirical analysis of German capital market. *Problems and Perspectives in Management*, 9(4), 17-33.
- Wallace, R. S., & Naser, K. (1995). Firm specific determinants of comprehensiveness of mandatory disclosures in the corporate annual reports of firms on the Stock Exchange of Hong Kong. *Journal of Accounting and Public Policy*, 14(4), 311-368.